

Сутність і співвідношення інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу

Метою статті є розкриття сутності понять «інвестиційна діяльність» та «інвестиційний процес», а також виявлення взаємозв'язку, що існує між ними. Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення щодо інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності. Обґрунтовано, що інвестиційну діяльність, як систему та механізм її реалізації, слід розглядати на макро-, мезо- й мікрорівнях з урахуванням особливостей галузей у взаємозв'язку і взаємодії окремих рівнів, а також сфер національної економіки. Взаємозв'язок і взаємозумовленість між категоріями окреслюється тим, що інвестиційний процес є внутрішнім змістом послідовних перетворень, пов'язаних з обґрунтуванням і здійсненням інвестування. Всі його стадії – від моменту формування інвестиційних намірів і прийняття рішень до отримання результатів, конкретизують зміст інвестиційної діяльності. Ключовим у забезпеченні інвестиційних процесів є формування організаційно-економічного механізму інвестиційної діяльності з метою регулювання інвестиційних потоків і отримання максимального позитивного ефекту.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, зв'язок.

В.Л. ГЕРАЙМОВИЧ

(Національний університет біоресурсів і природопользования Украины, г. Киев, Украина)

Сущность и соотношение инвестиционной деятельности и инвестиционного процесса

Целью статьи является раскрытие сущности понятий «инвестиционная деятельность» и «инвестиционный процесс», а также выявление взаимосвязи, существующей между ними. Предметом исследования являются теоретические и методические положения относительно инвестиционного процесса и инвестиционной деятельности. Обосновано, что инвестиционная деятельность как система и механизм ее осуществления, должны быть рассмотрены на макро-, мезо- и микроэкономическом уровнях, принимая во внимание характеристики отраслей в взаимосвязи и взаимодействия отдельных уровней, а также сфер национальной экономики. Связь и соотношения между категориями определяется тем, что инвестиционный процесс является внутренним содержанием последующих преобразований, связанных с обоснованием и осуществлением инвестиций. Все его этапы - от момента формирования инвестиционных намерений и принятия решений для получения результатов, конкретизируют содержание инвестиционной деятельности. Основным в обеспечении инвестиционных процессов является формирование организационно-экономического механизма инвестиционной деятельности в целях регулирования потоков инвестиций и максимального увеличения положительного эффекта.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, связь.

V.L. HERAYMOVYCH

(National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

The Essence and Correlation of the Investment Activities and Investment Process

The aim of the article is to reveal the essence of the concept 'investment activities' and 'investment process' and to identify the correlation between them. The subject of research are theoretical and methodological provisions of the investment process and investment activities. It is proved that the investment activities as a system and its implementation mechanism, should be considered at the macro, meso and micro levels, taking into account

characteristics of industries in the relationship and interaction between the individual levels and spheres of the national economy. Interrelationship and interdependence between the categories is determined by the fact that the investment process is the internal content of successive transformations associated with the justification and implementation of investment. All its stage - from the moment of formation of investment intentions and decision-making before the results, specifies the content of the investment activity. The key to ensuring the investment process is the formation of the organizational-economic mechanism of investment activity in order to regulate investment flows and to maximize the positive effect.

Keywords: *investments, investment activity, investment process, correlation.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси диктують необхідність застосування нових підходів до формування інвестиційної політики, визначення напрямів інвестування галузей економіки для формування й забезпечення розвитку виробничого потенціалу та підвищення ефективності його використання. Відповідно постає комплекс завдань щодо оцінки обсягу інвестицій, вибору оптимальних варіантів вкладень, активізації інвестиційних процесів та удосконалення процесів прийняття раціональних управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності. Виникає необхідність глибшого розуміння інвестиційних процесів та інвестиційної діяльності загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем інвестиційної діяльності присвячено праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: Г. Бірманна і С. Шмідта [1], В.В. Бочарова, І.А. Бланка, О.В. Гаврилюка, М.С. Герасимчука, А.І. Даниленка, В.М. Жука [2], Ю.В. Макогона, О.В. Мертенса, А.А. Пересади [3, 4], В.П. Савчука [5], Н.О. Титаренко [6], Р.Н. Холта [7], А.С. Філіпенка, О.Г. Шпикуляка [8], Д. Счнейдера [9], В.Ф. Шарпе [10, 11] та ін. При цьому, методологічні та теоретичні аспекти вивчення інвестиційних процесів та інвестиційної діяльності досліджені недостатньо, що й визначає актуальність даної публікації.

Метою статті є розкриття сутності понять «інвестиційна діяльність» та «інвестиційний процес», а також виявлення взаємозв'язку, що існує між ними.

Викладення основного матеріалу. Взаємодія інвестицій (з урахуванням їх конвергенції) та системи управління трансформуються у категорію інвестиційної діяльності. «Інвестиційна діяльність – це послідовна, цілеспрямована діяльність, що полягає у капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування й міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті одержання прибутку чи визначеного соціального ефекту» [6, с. 21].

В.П. Савчук визначає інвестиційну діяльність підприємства як «об'єктивний процес, який має свою логіку, та розвивається відповідно до властивих йому закономірностей і відіграє важливу роль у діяльності підприємства, оскільки за своєю економічною природою являє собою відмовлення від поточного споживання заради одержання доходу в майбутньому» [5, с. 9]. На думку А.А. Пересади,

неточною є та частина визначення інвестицій у Законі України «Про інвестиційну діяльність», де йдеться про здійснення інвестицій з метою досягнення соціального ефекту. Вчений вважає, що цей ефект може досягатись не лише від прямих інвестицій у підприємництво, а через збільшення доходів від інвестиційної діяльності та відповідних надходжень до держбюджету, що використовуються на фінансування соціальних програм. Отже прийнятнішим терміном для вклядення коштів буде фінансування, а не інвестування [4, с. 11].

Зазначимо, що інвестиції спрямовуються не лише на створення прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту, а й на інші форми забезпечення розвитку підприємства, галузі, держави в цілому, тобто на зростання динаміки капіталоутворення. Так, закордонні економісти не виділяють конкретного поняття «інвестиції». Вони розглядають цю категорію з різних позицій (з позицій форми та обсягу вкладення засобів). При цьому виділяється велика інвестиція – придбання іншої компанії; менша інвестиція – будівництво нового заводу; вигода – доходи від функціонування заводу; найменша – впровадження нової виробничої лінії; проста інвестиція – зниження витрат [7, с. 16].

Вибір форми, обсягу, виду інвестиції визначають конкретні обгрунтовані інвестиційні рішення, що зумовлюють значні витрати, зміну положення працівників і підприємства в цілому. Сукупність інвестиційних рішень трансформується в інвестиційний процес – сферу економічної діяльності, що містить розробку інвестиційної стратегії відповідно до інвестиційного середовища, аналіз фінансово-інвестиційного ринку, формування й управління інвестиційним портфелем, оцінку ефективності інвестування (інвестицій).

Велике значення інвестиційної діяльності обумовлює створення і застосування системи принципів та підходів до її здійснення. З огляду на викладене, особливого значення набуває проблема управління інвестиційною діяльністю. Побудова ефективної системи управління потребує з'ясування семантики таких базових понять як інвестиційна діяльність та інвестиційний процес.

Інвестиційна діяльність – складна відкрита динамічна система, якій притаманні: цілісність, відносна відокремленість від оточуючого середовища, взаємозв'язок з ним, структурованість, багатогаспектність, цілеспрямованість тощо. В контексті дослідження інвестиційну діяльність як систему та механізм функціонування слід також розглядати на макрорівні держави, мезорівні області

Фінанси та оподаткування

(з урахуванням галузевих особливостей агропромислового виробництва) та у взаємодії з макрорівнем аграрних підприємств.

За методологією системного підходу інвестиційну діяльність можна представити у вигляді загальновідомої моделі чорної скриньки, входом якої є інвестиційні рішення й інвестиції, а виходом – результат їх реалізації.

Сукупність дій такого характеру знаходить свою конкретизацію всередині чорної скриньки – зміст якої, власне, і являє собою інвестиційний процес.

Іншими словами, інвестиційний процес, який являє сукупність параметрів і станів системи, показує яким саме чином протікає інвестиційна діяльність, являє собою її «технологію» й передбачає при цьому комплексний та системний підхід до обґрунтування та побудови послідовності її здійснення, тобто до моделювання перспективної інвестиційної позиції досліджуваного об'єкта та забезпечення її досягнення. Узагальнену схему змісту інвестиційної діяльності представлено на рис. 1.

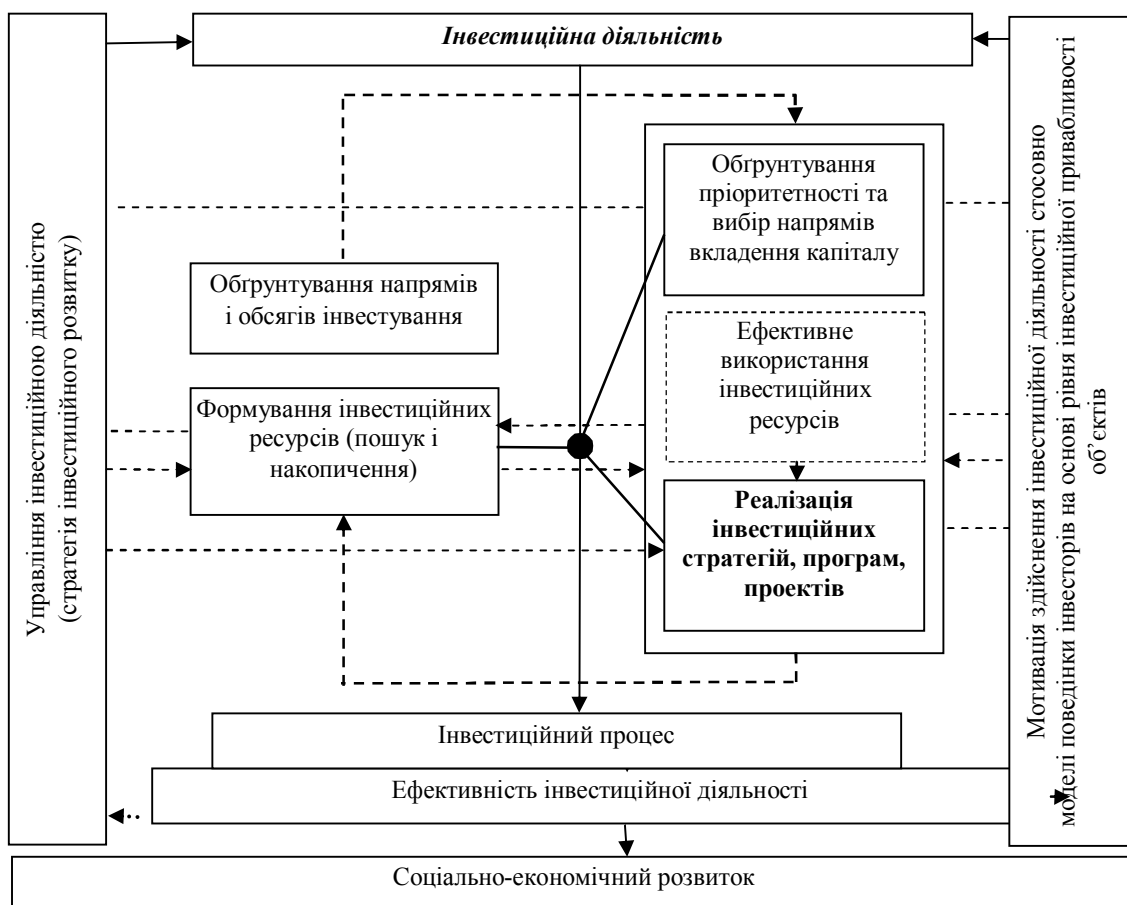

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм інвестиційної діяльності

Джерело: узагальнено автором.

Співвідношення між цими категоріями визначається тим, що інвестиційна діяльність позначається моделлю чорної скриньки, а інвестиційний процес – за її внутрішнім змістом, зосереджуючи в собі всю сукупність послідовних перетворень, пов'язаних з обґрунтуванням і здійсненням інвестування, всіх його стадії – від моменту формування інвестиційних намірів та прийняття рішень до отримання певних результатів, тобто конкретизуючи та розкриваючи зміст інвестиційної діяльності.

Ключовим моментом у забезпеченні інвестиційних процесів економічного розвитку є визначення відповідного механізму регулювання інвестиційної діяльності, який забезпечить

формування набору інвестиційних потоків, що сприятимуть максимальному ефекту.

Загальнонаціональний механізм управління інвестиційним процесом, економічні механізми, що входять до його складу, визначаються господарським механізмом національної економіки. Це цілісна система організації (ведення) виробництва, яка забезпечується економічними і організаційними формами, методами, важелями та інструментами. Вважаємо, що механізмом регулювання інвестиційної діяльності є сукупність взаємозалежних інструментів та умов, регулювання яких зумовлює зміни обсягів і напрямів руху інвестиційних потоків.

А.А. Пересада виділяє 13 етапів цього процесу: мотивація інвестиційної діяльності; прогнозування і програмування інвестицій; обґрунтування доцільності

інвестицій; страхування інвестицій; державне регулювання інвестиційного процесу; планування інвестицій; фінансування інвестиційного процесу; проектування та ціноутворення; забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами; освоєння інвестицій; підготовка до виробництва продукції; попередні здавання-прийом до експлуатації; кінцева здача об'єкта до експлуатації [3, с. 30].

Інвестиційний процес являє собою діяльність підприємства щодо розробки інвестиційного проекту відповідно до бізнес-плану, пошук інвесторів, укладання договорів на обсяги та строки залучення інвестицій, визначення напрямів їх освоєння та узгодження термінів їх повернення. Таким чином, під «інвестиційним процесом» слід розуміти сукупність дій, які у певний період часу охоплюють процес створення інвестиційного продукту на основі кругообігу капіталу.

Суб'єктами інвестиційного процесу є суб'єкти економіки – підприємства, організації ринкової інфраструктури, домогосподарства, держава. Підприємства залучають інвестиції з внутрішніх і зовнішніх джерел та використовують їх у процесі своєї виробничо-господарської діяльності. Організації ринкової інфраструктури мобілізують і розподіляють інвестиційні ресурси, а об'єктами інвестиційного процесу є інвестиції з урахуванням їх класифікаційних ознак. Відображення інвестиційного процесу в умовах ринкових відносин може бути двостороннім: з огляду динаміки фізичних величин і фінансових показників.

Отже, результати дослідження вказують на те, що економічні категорії «інвестиційна діяльність» та «інвестиційний процес» не є тотожними, але перебувають у тісному взаємозв'язку.

Сутність інвестиційної діяльності та її змістовне наповнення свідчить про системну єдність процесів формування та використання інвестиційних ресурсів, що зумовлена моделлю інвестиційної галузевої політики і направлена на соціально-економічний розвиток системи, ефективність якої забезпечується стратегічним інвестиційним менеджментом.

Управління інвестиційною діяльністю спрямоване на ефективне проходження фаз реалізації інвестицій. Зазначимо, що у процесі реалізації кожного інвестиційного проекту виділяють три основні фази і стадії, а саме: попередню або передінвестиційну; інвестиційну; виробничу [1, с. 88].

На попередній фазі розробляється техніко-економічне обґрунтування інвестиційних проектів, їх джерела фінансування, реалізується механізм прийняття інвестиційних рішень. Інвестиційна стадія включає в себе роботи з підготовки виробництва, зокрема: організаційні витрати з державної реєстрації та створення підприємства; проведення науково-дослідних робіт; розробка проектно-конструкторської та технологічної документації; проведення комплексу будівельних робіт. Закінчується інвестиційна фаза введенням об'єктів в

експлуатацію. Виробнича стадія інвестиційного проекту починається з моменту виробництва і збуту продукції.

При розгляді фаз інвестиційної діяльності слід звернути увагу на етап, яким завершується інвестиційний цикл – це контроль повернення капіталу на стадії експлуатації інвестиційних проектів. У світовій практиці дану фазу ще називають післяінвестиційним контролем, або постаудитом.

Недооцінка контролю за поверненням капіталу на стадії експлуатації інвестиційних проектів призводить до негативних наслідків інвестиційної діяльності в цілому. На відміну від розрахунку проектної ефективності від реалізації інвестицій, така оцінка базується на найбільш достовірних облікових даних. Порівняльна характеристика фактичної і проектної ефективності дозволяє ідентифікувати фактори, не враховані на передінвестиційній фазі, встановити помилки і неточності в розрахунках, допущених на етапі складання бізнес-плану інвестиційного проекту. З іншого боку, проведення післяінвестиційного контролю дало б змогу скоригувати інформаційні потоки, внести відповідні поправки в облік для забезпечення такого контролю необхідною інформацією.

Зазначимо, що кругообіг основних стадій інвестиційної діяльності відбувається лише за умов наявності у суб'єкта господарювання певної системи мотивів її здійснення, які формують модель інвестиційної поведінки. Формування достатнього обсягу інвестиційних ресурсів за прийнятною вартості джерел їх фінансування та структурної оптимізації останніх виступає однією з визначальних умов ефективності інвестування в усіх його формах.

Вибір пріоритетних напрямів вкладення капіталу – першочергове питання, яке має вирішувати інвестиційний менеджмент на всіх рівнях управління (макро-, мезо-, мікрорівні), переважно визначається інвестиційним потенціалом суб'єктів інвестування та здійснюється з огляду на інвестиційну привабливість потенційних об'єктів та очікувану ефективність за кожним із можливих і доцільних варіантів вкладення інвестиційних ресурсів.

Висновки. На сучасному етапі розвитку національної економіки інвестиції відіграють важливу роль в економічному процесі. У результаті інвестування в економіку збільшуються обсяги виробництва, зростає національний дохід, розвиваються галузі й підприємства, найбільшою мірою задовольняється попит на ті чи інші товари і послуги. Отриманий приріст національного доходу частково знову накопичується, відбувається подальше зростання виробництва. При цьому, чим ефективніші інвестиції, тим більше зростання національного доходу, абсолютних обсягів накопичення. За достатньо високої ефективності інвестицій приріст національного доходу може забезпечити підвищення частки накопичення при абсолютному зростанні рівня споживання.

При визначенні інвестицій головну увагу слід зосереджувати на їх результативності та цілеспрямованості, одержанні доходу або соціального ефекту в майбутньому. Аналіз різноманітних теоретичних уявлень щодо категоріального апарату «інвестиції» дає підстави для висновку, що інвестиції відображають розвиток економічних відносин, характерних для розвитку суспільства. Проведене теоретичне дослідження дозволило науково обґрунтувати визначення сутності інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу.

4 Список використаних джерел

1. *Бирман Г.* Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт; пер. с англ.; под ред. Л.Н. Белых. – М.: Банки и биржи: ЮНИТИ, 1997. – 631 с.

2. *Жук В.М.* Концептуальні підходи вирішення поверхневих та глибинних проблем обліку інноваційної діяльності / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 36-39.

3. *Пересада А.А.* Інвестиційний аналіз / А.А. Пересада, Ю.М. Коваленко, С.В. Онікієнко. – К.: КНЕУ, 2003. – 485 с.

4. *Пересада А.А.* Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.

5. *Савчук В.П.* Анализ и разработка инвестиционных проектов / В.П. Савчук, С.И. Прилипко, Е.Г. Величко. – К.: Абсолют-В, 1999. – 300 с.

6. *Титаренко Н.О.* Теорія інвестицій: навч. посіб. / Н.О. Титаренко. – К.: КНЕУ, 2000. – 159 с.

7. *Холт Роберт Н.* Планирование инвестиций: учеб. пособие / Н. Холт Роберт, С. Баренс; пер. с англ. – М.: Дело, 1994. – 120 с.

8. *Шпикуляк О.Г.* Інституціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки / О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило // Облік і фінанси АПК – 2010. – № 3. – С. 114–117.

9. *Dieter Schneider* Investition, Finanzierung und Besteuerung. 7 Aufl. Wiesbaden, 1992.

10. *William F. Sharpe* Investment. – New-York: Prentice-Hall, 1985. – 746 p.

11. *William F. Sharpe* Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk // The Journal of Finance, Vol. 19, No. 3 (Sep., 1964), pp. 425-442. – Published by: Wiley Article Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2977928>.